

"זמרו ה' כי גאות עשה" (ישעיה, יב, ה) - לקט מדברי רבנן ותלמידיהון אודות חובת ההודיה על ניסי ההצלה של מלחמת יום הכיפורים¹

ליקוט ועריכה: הרב שי הירש

א. אמירת הלל שלם בברכה ביום העצמאות (תשל"ד) - החלטת מועצת הרבנות הראשית לישראל, בראשות הרב שלמה גורן בעקבות מלחמת יוה"כ

ב"ה ירושלים ת"ו, כ"ה ניסן תשל"ד

החלטות מועצת הרבנות הראשית לישראל בעניין יום הזכרון ויום העצמאות.

"[...] מועצת הרבנות הראשית לישראל דנה באריכות בנושא אמירת הלל ביום העצמאות, ולאחר בירור הלכתי מקיף, לאור הנסים והנפלאות שאירעו לעם ישראל בארצנו הקדושה מאז תקומת המדינה והנס הגדול שאירע לנו במלחמת יום הכיפורים, כאשר קיומה של המדינה וחיי העם השוכן בציון היו נתונים בסכנה חמורה, וחסדי ה' הגלויים והנסתרים עמדו לנו להנצל ולצאת ממות לחיים, וכבר אמרו חז"ל במסכה מגילה "ומה מעבדות לחרות אמרינן שירה, ממיתה לחיים לא כל שכן", וכן משמע מהרמב"ם בהלכות חנוכה פ"ג, שיש חובה לומר הלל כאשר העם ניצל מסכנת השמדה ח"ו, ויסודי הדברים מבוארים בתשובות רבות של גאוני ישראל הראשונים והאחרונים (עיין גם בתשובת "שיבת ציון" סימן כ"ב להגר"ש לנדא, בנו של בעל ה"נודע ביהודה" זצ"ל²). לכן מחליטה מועצת הרבנות הראשית ברוב דעות שיש מקום גדול לפי ההלכה, לומר השנה הלל בברכה ביום העצמאות הבא עלינו לטובה³. ובזכות הקורבנות הקדושים והטהורים שנפלו במערכות ישראל ומלחמת יום-הכיפורים על קדושת ה' העם והארץ, נזכה להגשים את חזון הגאולה השלמה. בימינו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח בארצו, ונודה לה' שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו, ויקוים בנו ונתתנו שלום בארץ (הודעות לעיתונות, "הצופה", כו' ניסן תשל"ד, מובאת בספר "הרה"ר לישראל שבעים שנה לייסודה", חלק ב, עמ' 965, הרב שמואל כ"ץ והרב איתמר ורדפטיג (עורכים), היכל-שלמה, ירושלים, תשס"ב)⁴.

¹ פרק מתוך הספר: "ונתנה תוקף" – מבט תורני על מלחמת יוה"כ במלאת היובל, מאת הרב שי הירש, שעתיד לראות אור א"ה, בקרוב, בהוצאת מכון מחקר תורני תורת שלמה – ע"ש הרב שלמה גורן.

² הרב אליעזר שפירא (תרפ"ט-תשמ"ח), חבר מועצת הרבנות הראשית וחבר ביה"ד הגדול, הוא זה שהכניס לנוסח ההודעה את ההפניה לשו"ת שיבת ציון סי' כב - שכתב שמרדכי ואסתר אמרו הלל על נס ההצלה רק בשנה הראשונה, ואחר כך הם קבעו במקומו את קריאת המגילה לדורות - כדי לרמוז שהחלטת מועצת הרבנות הראשית היא רק לשנה זו בגלל הניסים שאירעו במלחמת יום הכיפורים. כך שמעתי מבנו, הרב שלמה שפירא [כיום, חבר ביה"ד הגדול] (הערת הרב שמואל כ"ץ, חוקר תולדות הרה"ר לישראל, שם, עמ' 890 הע' 5).

³ הרב גורן אף פרסם מאמר הלכתי מקיף המנמק את הפסיקה: "אמירת הלל בברכה ביום העצמאות", "הצופה", ב' אייר תשל"ד, וכן, באיחוד בתי הכנסת בישראל, אייר תשל"ד עמ' 23-37.

⁴ הראשון צ"ה הרב עובדיה יוסף זצ"ל (שלא נכח בישיבת המועצה) התנגד בחריפות לאמירת ההלל בברכה, 'התאחדות הרבנים הספרדים בישראל' בנשיאותו אף פרסמה הודעת הסתייגות חריפה מן ההחלטה של מועצת הרה"ר לישראל. וראה בירור מקיף בתשובתו המפורסמת שנדפסה ב'ביע אומר', חלק ו' סימן מא; חלק ה' סימן לה אות ה' ואכמ"ל.

כעבור מספר חודשים, ביום ג' אלול תשל"ד, כונסה המועצה בשנית ע"י הרה"ר לישראל, הרב שלמה גורן וקבעה כי: "ההחלטה שניתנה על ידה ביום כ"ה בניסן תשל"ד ביחס לאמירת הלל בברכה ביום העצמאות, חלה גם על השנים הבאות עד ביאת גואל צדקנו במהרה בימינו. אמן".

בדבריו בפני חברי מועצת הרה"ר באותה ישיבה, עמד הרב גורן בשנית על הקשר שבין מלחמת יוה"כ לבין הפסיקה המחודשת בעניין ברכת ההלל ביום העצמאות:

"...אומרים שבהחלטתנו הקודמת כאילו משתמע, שאמירת הלל בברכה ביום העצמאות נקבעה לשנה שעברה בלבד ולא לשאר השנים. מכיוון שלא זאת היתה הכוונה בזמן שהחלטנו⁵, נוסף על כך, מצאתי מקור יוצא מן הכלל, רבי דניאל הבבלי⁶. הוא קובע בתשובותיו, שגם לפי שיטת הרמב"ם, אם יש ניצחון לישראל, ישועה צבאית - חייבים מדאורייתא לומר הלל.

שתי תשובות שנמצאות בהוצאה החדשה של הרמב"ם, בהשגות על ספר המצוות שם הוא כותב: "כי כל המועדים הם זכר ליציאת מצרים ונתחייב מזה גם כן אשר נהללו ונשבחו יתברך בכל זמן יתראה לנו נצחוננו וגבורתו ועל כן אמרו כי הלל בימי חנוכה דאורייתא... ועל כן, נתחייב לפרסם הנסים בכל מקום שנעשו בו"⁷, הוא מאריך בעניין הזה הרבה מאוד. הוא אומר: "על כן אמרו הלל בימי חנוכה דאורייתא וכו'". עוד מקור למקורות להחלטה שקבענו אותה. הייתי רוצה שנאשר את ההחלטה הקודמת גם לשנים הבאות [...]

בעיקר מה שאני רוצה להדגיש, שאחרי מה שקרה ביום הכיפורים אשתקד, הנס הגדול ממש שאירע לנו – אמרו לי מפקדי צבא, שהעם ממש ניצל מסכנת נפשות; זאת היתה תשועה לא רק לעם בארץ אלא גם לגולה, כי בלי ארץ-ישראל, התפוצה לא היתה יכולה להמשיך לחיות. עד כדי כך קשורה נפשם בנפשנו. בעיקר כעת, אחרי הישועה הגדולה הזאת שניצלנו ממוות לחיים, אנו מחליטים לאשר שצריכים להגיד הלל בברכה ביום העצמאות מדי שנה בשנה [...]

ההחלטה שקיבלנו בשנה שעברה⁸ משתמעת לתרי אפי. בשבילי זה דבר חשוב מאוד, זה חזון. אני חושב שכעת צריכים לעודד את הקהל, שאנו מאמינים שזאת "אתחלתא דגאולה". בפרט אחרי מה שקרה. דניאל הבבלי אומר דברים כדורבנות. הוא אומר שגם לדעת הרמב"ם זה מדאורייתא, כמובן, לא הנוסח של דוד המלך" (מתוך פרוטוקול הישיבה, ארכיון הרב שלמה גורן, פרוטוקולים של ישיבות מועצת הרה"ר לישראל תשל"ג-תשל"ט, ארכיון המדינה).

⁵ כך העיר גם רבה של נתיבות וחבר המועצה, הרב רפאל כדיר צבאן (תר"ע-תשנ"ה) במהלך הדיון (פרוטוקול הישיבה).

⁶ רבי דניאל בן סעדיה הבבלי. חי בתחילת המאה ה-יג' למניין העמים. מתלמידיו של רבי שמואל בר עלי גאון מבגדד. כתב השגות על ספר "משנה תורה", ו"ספר המצוות" לרמב"ם.

⁷ ספר "מעשה נסים" לרבי אברהם בן הרמב"ם, סימן א', החולק עליו שם וסובר שהחיוב הוא מדרבנן בלבד.

⁸ כוונתו כמובן ליום העצמאות שעבר, באותה השנה (תשל"ד).

ב. "זה היה נס משמים. נס גלוי. נודה על כך לאבינו שבשמיים" – הרב הראשי לישראל, הרב שלמה גורן (תרע"ח-תשנ"ה)

"זוהי מלחמה על קיום העם. מאז מלחמת השחרור לא עמדנו במצב שכזה. אין לנו דרך אחרת - אלא לנצח. פשוטו כמשמעו. אני מאמין ומשוכנע שבעזרת אלוקי מערכות ישראל אנחנו עומדים בפני ניצחונות לא פחות כבירים מאשר בעבר. אנחנו זקוקים לרחמי שמים ונותנים את לבנו כלפי אבינו שבשמים. אנחנו יודעים כי צבאנו הוכיח את גדולתו במלחמה זו יותר מאשר במלחמות הקודמות. המלחמה התחילה כאשר לא היינו מוכנים לה, כאשר היא נפתחה בהפתעה, ובכל זאת התארגנו מהר, בלמנו את האויב, הדפנו אותו ממרבית השטח שכבש - בסוריה הדפנוהו כליל - ועברנו לשטחים של האויב, תוך פגיעה רצינית בעוצמתו. זה היה נס משמים. נס גלוי. נודה על כך לאבינו שבשמיים. נכיר תודה ונביע הוקרה לבנים. אין לי צל של ספק שאם נעמוד על שלנו, נמלא את המצווה עלינו ונדגול בשם אלוקינו, בעזרת ד' נעשה ונצליח. (מתוך 'חשבון הנפש בעקבות מלחמת יום הכיפורים', יצחק דויטש, "הצופה", יום שישי, יד' חשון תשל"ד)

"ימים קשים עברו על ארצנו הקדושה מיום הכיפורים הקדוש, עת שטפו קלגסי האויב את גבולות ישראל מצפון ומדרום, ועלו בשריוניהם על מוצבינו בהרי הגולן ועל מעוזינו על שפת נחל מצרים כשהם מצוידים בשפעת הנשק הרוסי המתוחכם וחדורים בשנאת הדורות באמרם "לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד". חיילי ישראל בעמדם בצום ובתפילה לפני בורא עולם, בלמו בגופם וברוחם את טורי השריון וחטיבות החי"ר של האויב ובעזרת אלוהי מערכות ישראל הפכנו תוך ימים ספורים מנרדפים לרודפים, ממגינים למנצחים. בנינו היקרים גיבורי האומה פרצו את מתחמי האויב ושריוניו, הגענו לטווח ראייה של דמשק ועלינו על דרכים העולות לקהיר. מלחמת יום הכיפורים היא מלחמת חשבון הנפש של עם ישראל, ראשיתה הסתר פנים וסיכונים רבים, אמצעייה ניצחונות וסופה אנו מקום, מתפללים ומייחלים - עוז ושלו"ם" (מתוך פניה ליהודי התפוצות, ג' כסלו תשל"ד, ארכיון הרב שלמה גורן)

ג. "עלינו להרים על נס גודל תשועת ה'" – הראשל"צ הרב עובדיה יוסף (תרפ"א-תשע"ד), "יביע אומר"

רבתי! נאמר (צפניה ב, ג): "בקשו את ה' כל ענוי הארץ, אשר משפטו פעלו", ודרשו חז"ל (יבמות עט.): 'באשר משפטו - שם פעלו', עלינו להרים על נס גודל תשועת ה', השם נפשינו בחיים ולא נתן למוט רגלינו, כי גדול הנס שנעשה לנו, שבר ה' מטה רשעים, שבט מושלים של מצרים וסוריה ועוזריהם. ונודע ה' משפט עשה באותם שלושה מטוסי טוהולר, מפציצים כבדים שבאו להרוס ולנתוץ את בתי הזיקוק בחיפה, והנמיכו טוס לבלתי יגלום ע"י הרדאר, וע"י העננים נסתנוורו עיניהם והתנגשו בצלע ההר והתפוצצו ונשברו לרסיסים⁹, והנשארים הרה נסו לאמר הישראלים טמנו לנו מלכודת, ויראו מגשת שנית, ועוד כהנה וכהנה נסים גלויים ונסתרים, לולי ה' שהיה לנו אזי חיים בלעונו. (מתוך דברי

⁹ ארבעה ימים לפני תום מלחמת יום הכיפורים, חדרו לישראל מסוריה שני מטוסי סוחוי 20, בדרכם להפציץ את בתי הזיקוק בחיפה, בדרכם חזרה, אחד המטוסים מתרסק בשמי נהריה. בהודעת דובר צה"ל נמסר אז: "הטייס בדינו אך מאוחר יותר נפטר מפצעיו" (רסיסים מאוקטובר 1973, רותם כבסה).

הספד על שנים עשר חללי צה"ל הי"ד, בוגרי ישיבת בני"ע 'נחלים', ט' כסלו תשל"ד (במלחמת יוה"כ), מובא בקובץ "המשביר", ב', מאמר הרב אליהו כהן, עמ' קנו, ניו-יורק, תשע"ו).

"שומה על כל אחד ואחד מאתנו להסיק את המסקנה הנכונה ממלחמת יום הכפורים שנפלה עלינו בחתף, כאשר אויבינו הרבים והעצומים עטו עלינו וזממו להשמידנו ח"ו, כמאמר נעים זמירות ישראל: "כי הנה אויביך יהמיון ומשנאיך נשאו ראש, על עמך יערימו סוד ויתיעצו על צפוניך, אמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד", ולולא ה' שהיה לנו אזי חיים בלעונו. עלינו להודות איפוא להשם יתברך "השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלינו", על הצלתינו ועל פדות נפשנו, וחובה מוטלת עלינו לפשפש במעשינו. ולשפר דרכינו, ולחזור בתשובה שלמה לפניו יתברך, בקיום המצוות ובלימוד התורה, ובחינוך בנינו ובנותינו על פי התורה והמצוות ביתר שאת וביתר עוז..." (סיון תשל"ד, מתוך ברכת הראשל"צ לקק"ל לקראת שנת תשל"ה, שנה בשנה תשל"ה, עמ' 435, היכל שלמה, ירושלים).

ד. "מערכת קידוש השם" - הרב צבי יהודה הכהן קוק (תרנ"א-תשמ"ב), ראש ישיבת 'מרכז-הרב'

"האויב, בקביעתו את פרוץ המלחמה ביום-הכיפורים, בעיצומו של היום הקדוש, לרשעותו צירף גם חילול השם. מזימתו היתה "לכו ונכחידם מגוי" וגם ביזוי כלפי שמיא. אך מתוך חילול השם הנורא יצאנו למערכת קידוש השם. בחסד ד' איש מלחמה, גבר צה"ל על האויב, ובזמן שמחתנו, בחג הסוכות ושמחת התורה, הבקענו את התעלה לתוך ארץ מצרים. חיילינו שוכנים ארבעים ק"מ מדמשק, בירת סוריה, וחיילינו שולטים על הכביש המוליך לקהיר, בירת מצרים. נתקיים "ידך בעורף אויביך... לישועתך קויתי ד'. זה קידוש השם הקובע של המלחמה. יכולנו לצבאות אויבינו, שתקפו אותנו בחיל רב. ולא שהם נמצאים בשטחי ארצנו אלא צה"ל התפרס בשטחי ארצותיהם. אף יכול נוכל ללחצים שונים..." (מתוך ראיון לעיתון ה'צופה', בשנת תשל"ז, "במערכה הציבורית" עמ' קכ"א, הרב יוסף ברמסון, (עורך) אגודת זהב הארץ, ירושלים, תשמ"ו, שיחות הרב צבי יהודה, ארץ-ישראל, עמ' 253-255, ערך: הרב שלמה חיים הכהן אבינר, ספרית חוה, ירושלים, תשס"ה).

ה. מלחמת ירח האיתנים - הרב משה צבי נריה (תרע"ג-תשנ"ו), מייסד וראש ישיבות 'בני-עקיבא' בישראל

"המלחמה שפרצה ביום הכיפורים, נמשכה והפכה למלחמת ירח-האיתנים, ירח תשרי שהוא איתן במצוות (עי' ראש השנה י"א, א). לאחר הכישלונות חזרה ונתגלתה איתנות רוח ישראל, איתנותו הפנימית וכוח עמידתו הנפשית-הרוחנית, כוח לחימתו ועוז רוחו. נתגלתה "רוח גבורה ודעת להילחם" (תוס' בבא מציעא קו, א, ד"ה מתיב), וברוב-אונים וברוב תבונה, נצח ישראל את אויביו, והם נסוגו אחור. באור-ד' וישעו גבר ישראל. ימין ד' רוממה, ימין ד' עשתה חיל...

אכן: הכישלונות שהיו לנו הם שלא-בדרך-הטבע, וההצלחות שבאו אח"כ גם הם שלא-בדרך-הטבע! שתי התופעות גם יחד, הסתר-פנים והארת-פנים, הרי הם כשני צדדיה של מטבע אחת - גילוי ההשגחה העליונה...." (צניף מלוכה, מלחמת ירח האיתנים, עמ' 249, כפר הרואה, תשנ"ב).

ו. "עם הזכרת העינוי... גם זכרון הלל והודאה על הישועה הגדולה" - הרב אליעזר יהודה וולדנברג (תרע"ו-תשס"ז) חבר ביה"ד הגדול, מחבר שו"ת "ציץ-אליעזר"

קשה לעבור לסדר היום מבלי לתת זכר וציון כל שהוא למה שקרה לנו בו ביום בגזירת נורא עלילה שהכל נהיה בדברו, ועם הזכרת העינוי אשר עיננו גם זכרון הלל והודאה על הישועה הגדולה ששלח לנו ועמד לנו ברחמי הרבים בעת צרתינו.

בעיצומו של יום קדוש ומיוחד זה באה ונהיתה עת צרה ליעקב, בפתאומיות הגיחו לקראתינו כל אויבנו מסביב מצרים סוריא עיראק וסעודיא אהלי אדום ושמעאלים מואב והגרים בבל ועמון ועמלק פלשת עם יושבי צור...

אולם נזכיר גם חסדי ד' שלא כלו, וברוב רחמי וחסדיו הקשיב לקול שוועת עמו די בכל אתר ואתר אשר נתנו לבם להתעורר מתרדמת הזמן ולישא עיניהם למעלה אל יוצר כל, ולהתאסף בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לשפוך שיח ותחנון במקהלות אנשים נשים וטף ולקרוא אל ד' בחזקה, ונתגלה עד מהרה כאדון לעמו ומלך גבור לריב ריבם, והפך את ההשקפה לרעה להשקפה - לטובה, ועד שהגענו ליומא דהושענא רבה ואז נגמר המחילה, שמענו קול של מחול, ומצבנו נשתנה לטובה מן הקצה אל הקצה, הוציא ממסגר נפשנו והדף אויבנו מפנינו, וקיום בנו מקרא שכתוב יתן ד' את אויבך הקמים עליך נגפים לפניך בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך (דברים כ"ח - ו'). הוכו מכה גדולה ועצומה וכבשנו שטחים נוספים וע"י ההתפשטות שהגיעה עד ארץ גושן מחד גיסא ועד קרוב לדמשק מאידך גיסא, גם לו סופם כעת יהא בבחינה של פעולות דמיוניות בלבד, נפתחו אבל עי"ז אופקים ונסללו דרכים להיות כמציצים מן החרכים לקירבת יום התגשמות מאמרם ז"ל: עתידה ירושלים להיות מגעת עד דמשק שנא' (זכרי' ט') ודמשק מנוחתו... (שו"ת ציץ אליעזר, חלק יב סימן א, ירושלים, תשל"ו)

ז. "בינו נא והודו להשם" - הרב יחזקאל אברמסקי (תרמ"ו-תשל"ו), מראשי ישיבת סלבודקה בבני ברק ונשיא מועצת גדולי התורה, ה"חזון-יחזקאל"

"מי חכם ויתבונן בחסדי השם, שלא נתננו טרף לשיניהם של אויבנו, אשר עמדו עלינו לכלותנו, ורק בחמלת ה' עלינו המה כרעו ונפלו, ואנחנו קמנו ונתעודד.

אלה הם דברי מזכיר הנאט"ו בהרצאתו בפני האקדמיה הצרפתית למדעי המדינה:

'היה רק נס שצבאות הערבים לא הגיעו לתל אביב תוך 24 שעות, מצרים סוריה ועירק הטילו למערכה 5,000 טנקים, 900 סוללות טילים. סוריה פתחה ההתקפה שלה נגד הצבא הישראלי ברמת הגולן עם 1,200 טנקים, היה זה נס ממש שכוחות משוריינים אלה, נכשלו מלהגיע לתל אביב תוך 24 שעות'.

בינו נא והודו להשם. "זובח תודה יכבדני ושם דרך (ובזה שהוא מביא תודה הוא משים דרך) אראנו בישע אלהים" (שארננו עוד ישועות ונפלאות) אמן וכן יהיה רצון" (ספר זכרון למרן הגר"י אברמסקי זצ"ל עמ' קיז-קיח, הוצאת מוריה, ירושלים, תש"ס).

ה. "ראוי לכוון באמירתו [של הלל בסוכות] גם על ההצלה ממיתה לחיים [במלחמת יוה"כ]" – הרב דוד שלוש, (תר"פ-תשע"ו), רבה של נתניה וחבר מועצת הרה"ר לישראל, שו"ת "חמדה גנוזה"

"...אחרי שהוכחנו בראיות ברורות שחייבים לומר הלל גמור עם ברכה על כל נס הצלה ממיתה לחיים שנעשה לנו בדור הזה בא"י, מתעורר הספק באיזה יום לקבוע את אמירת ההלל, אם ביום העצמאות שבו יצאנו משעבוד מלכויות לחרות, או ביום הפסקת האש הראשונה הוא יום שבו יצאנו ממיתה לחיים מאפלת הסכנה שריחפה עלינו פן ינצחונו צבאות ערב ויגרשונו מן הארץ, לאור ההצלה לעמוד מול צבאותיהם ולהילחם בהם, או ביום ההפוגה השניה שהובילה לשביתת נשק, וכן מתעורר הספק בשלושת המלחמות שלאחר מלחמת הקוממיות שהן: מלחמת סיני, מלחמת ששת הימים, ומלחמת יוה"כ פ שניצולנו בהם ממיתה לחיים באיזה יום לקבוע אמירת ההלל אם ביום שנסתיימה המלחמה או ביום שהחלה המערכה להטות לטובתנו.

על הניצחון במלחמת סיני אין לומר הלל משום שאין אומרים הלל אלא כשהיתה סכנה ונגאלנו ממנה, ובמלחמת סיני טרם שיגיע המצב לידי סכנה ובעוד האויב מתכונן ומתכנן הלמנו בו במפתיע.

ועל ההצלה במלחמת יום הכפורים, בימים הראשונים של המלחמה מצבנו היה חמור מאד ואף לאחר מכן כשנעצרה התקדמות האויב אין ראוי לומר על כך הלל, ורק כשהחלה נסיגת האויב אז אפשר לקרוא לזה הצלה ממיתה לחיים, וזה היה בחג הסוכות, ובימים אלו אנו אומרים הלל גמור בברכה וראוי לכוון באמירתו גם על ההצלה ממיתה לחיים, כשם שההלל של יצי"מ שאומרים אותו משום יו"ט יוצאים בו גם י"ח הלל שעל הנס" (שו"ת חמדה גנוזה, חלק א, סימן כא).

ט. "מלחמת יום הכיפורים היא נס!" - הראשל"צ הרב מרדכי אליהו (תרפ"ט-תש"ע), "מאמר מרדכי"

"...ומכאן תשובה ל"השיבה אתהן בשלום" אחרת תהא מלחמה. עונה לו יפתח: אנו בוטחים בה", הוא נתן לנו את הארץ ושום כוח אנוש לא יכול להפקיע. מה שה' עשה לנו נסים ונפלאות - לנו עשה, לא כדי שנמסור אותה לזרים. מי שלא מאמין שמלחמת ששת הימים היא נס, מלחמת יום הכיפורים היא נס, מלחמת הסקדים היא נס, וחושב ש'כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה', אין לו אמונה ובטחון בה', ואנו באוזנינו שמענו, לא אבותינו סיפרו לנו, שכל אנשי הצבא הודו שהניצחון המוחץ שבמלחמת ששת הימים בנס היה, וכן יום הכיפורים וכו'. הקב"ה נתן לנו כדי להורישם לאחרים?! זו הטענה שטוען יפתח, ומי שחושב שבכוח כבשנו ועתה אין לנו כוח, זה גובל בכפירה..." (המחזיר שכינתו לציון, כרך א' עמ' 330, ירושלים, תשע"ז).

"צפה הרב זיע"א [הבא"ח] שעתידים אויביהם של ישראל לתכנן תוכנית שביום אחד יושמדו כל ישראל היושבים בציון. וכך היתה תוכניתם של המצרים ושל הסורים שחברו לפשע במלחמת יום הכיפורים... ובאמת הקב"ה שמר את הבטחתו ליעקב אבינו והפר את עצתם של אויבינו וקלקל את מחשבתם, ובדרך ניסים גלויים לחם את מלחמתם של ישראל והצילם, כן יאבדו כל אויביך ה', וכן נזכה לראות בגאולה שלמה במהרה.." ("קול צופיך", גיליון 337, שיעור לפרשת וישלח, כסלו תשס"ו)

י. 'הנס של מלחמת יום-כיפור - גדול יותר מזה של 'ששת הימים'! – האדמו"ר מליובאוויטש, הרב מנחם מנדל שניאורסון

הנס של מלחמת יום-כיפור - גדול יותר מזה של 'ששת הימים'!

לאחרונה שאלו רבים: כיצד יתכן שבמלחמת ששת הימים ראו ניסים גלויים, בעוד שבמלחמת יום כיפור (שעליו נאמר "עיצומו של יום מכפר"), לא ראו ניסים כה גלויים (היו מספר רב של הרוגים וכדומה)?!

אבל האמת היא, שבמלחמה זו, היה נס גדול, למעלה מדרך הטבע לגמרי, גדול עוד יותר מהניסים שהתרחשו במלחמת ששת הימים.

כאשר חצו הערבים את תעלת סואץ ושברו את "קו בר-לב", לא היה להם שום מעצור בדרכם. והיו יכולים להגיע ללא שום בעיה לתל אביב ולירושלים (והיה-לא-תהיה מה שהיה יכול להתרחש אז). כמו-כן היה בחזית עם סוריה. ואף-על-פי-כן, 12 קילומטרים לאחר "קו בר-לב" הם נעצרו, ונשאו לעמוד במקומם. וההוכחה הגדולה על נס גדול שקרה כאן:

בזמן מלחמת העולם השנייה, בנו הצרפתים קו מאוד חזק שהיה קרוי - 'קו ה"מאז'ינע" (שהקו בסיני חשוב כאפס כלפי קו זה) והנאצים ימח-שמם הגיעו עם כל כח השריון שלהם ופרצו את הקו (בדיוק כפי שהיה כעת), וכך כבשו את צרפת תוך יום אחד!

נוסף לזה שבצרפת, היו צריכים הנאצים לעבור דרך הערים, ובכל עיר עמד צבא. וכאן, המלחמה היתה במדבר, נגד מספר קטן ביותר של חיילים, ולמרות זאת (ולמרות שידעו מה קרה בצרפת והיו יכולים לעשות כמו שעשו הנאצים ימח-שמם) נשאו לעמוד במקומם.

האמריקנים ידעו מה קורה בארץ, וכבר חשבו שיותר לא יהיו להם דאגות מצד ישראל (רחמנא-ליצלן), דאגתם היחידה היתה, שהרוסים לא יהיו הבעלי-ביתים היחידים שם.

זהו נס גמור. נס שאינו מלובש בטבע כלל וכלל!¹⁰

¹⁰ וכן כתב הרבי באגרת שנכתבה במקורה באנגלית בשנת תשל"ד ונערכה ע"י מזכירו האישי, הרב ניסן מינדל ז"ל:

"לאמתו של דבר, היו הרבה ניסים, וניסים שהם בהחלט גלויים לעין, במלחמה האחרונה. הנס הבסיסי, אשר התגלה עתה, למרות שלא כל כך התפרסם, הוא העובדה הפשוטה של ההישרדות אחרי הימים הראשונים של המלחמה, כאשר אפילו וושינגטון הייתה מודאגת מאוד מהשאלה האם הצבא הישראלי יצליח לבלום את ההסתערות העצומה של ההתקפה הראשונה. לאט ובהדרגה מתגלים עתה, גם בתקשורת הישראלית, כמה פרטים המלמדים עד כמה חמורה הייתה הסכנה באותם ימים ראשונים של המלחמה. הנס הגדול ביותר היה שהמצרים עצרו, מסיבה בלתי מובנת, את הפלישה שלהם במרחק של קילומטרים ספורים ממזרח התעלה. האסטרטגיה הצבאית המובנת מאלה ואשר הייתה מובילה לניצחון מוחץ בתוך שעות אחדות הייתה להשאיר מעט עמדות מבוצרות בעורף, ועם הצבא האדיר של 100 אלף איש שחמושים מכף רגל ועד ראש, לשעוט קדימה לסיני, כאשר בנקודת זמן זו לא היה שם שום כוח הגנה מאורגן בעל חשיבות צבאית כלשהי. זהו דבר שאי אפשר להסביר אותו לפי הסדר הטבעי של הדברים, אלא רק במה שכתוב "כי נפל פחד היהודים עליהם" (אסתר ח, ז), בניגוד לדיווחים המודיעיניים שלהם לגבי אי-המוכנות המוחלטת של היהודים בארץ ישראל באותה שעה. ישנם גם עשרות ניסים שדווח עליהם בגזרות שונות של כל החזיתות, אשר אין צורך לשוב ולמנותם כאן. הנקודה העיקרית של כל המלחמה הטראגית הזו היא שהיה אפשר למנוע אותה, וכמו בתחום הרפואה, מניעה דרושה יותר מאשר ריפוי". ("מורה לדור נבוך", ח"א, עמ' 172, הוצאת ספריית כפר-חב"ד, תשס"ד).

ולמרות כל זאת, מעלימים מעם ישראל את האמת ולא מספרים להם שהניצחון היה נס גמור, אפילו שכולם יודעים מזה, מכיון שהחיילים ראו את זה בעיניהם ואחר כך סיפרו את זה לכולם.

והסיבה שמעלימים את זה היא, כיון שנס זה סותר ל"כוחי ועוצם ידי". מילא אותם אלו שאינם מאמינים לעת-עתה בתורת משה, אבל אותם אלו שכן אמורים להגן על תורת משה, מדוע הם אינם מספרים שהיה כאן נס גדול!

התשובה לזה מופיעה (כמו בכל עניין) בתורה הקדושה: בתנ"ך מסופר, שהנביא ישעיהו הגיע לאחז מלך ישראל ואמר לו שירושלים נמצאת בסכנה, והוא יכול לעשות נס. אמר לו אחז: נס? - לא, איני רוצה בניסים! גם כשתבעו להקים ועדת חקירה לחקור את מחדלי המלחמה, הסכימו אפילו השמאלנים לכך. מי התנגדו בכל התוקף? הדתיים..."

(מעובד ומתורגם ע"פ שיחת שבת-פרשת תולדות, מברכים-החודש וערב-ראש-חודש כסלו, תשל"ד, קראתי ואין עונה, כרך א, עמ' 71-72, ירושלים, תשס"ד, השיחה במקורה בשפת האידיש התפרסמה בספר שיחות קודש תשל"ד, ח"א, עמ' 136 ואילך, ברוקלין, תשמ"ו).

יא. "היו עוד יותר נסים מאשר במלחמת ששת הימים" - הרב אורי שרגא הלוי קלרמן
(תרפ"ה-תשנ"ג), ראש ישיבה בישיבת "כנסת חזקיהו", כפר חסידים

"ובמלחמה האחרונה, הרי אומרים כולם פה אחד שהיו עוד יותר נסים מאשר במלחמת ששת הימים, וכמעט שכל חייל שחזר מהחזית מספר שבנס הוא חי. והדבר הוא פשוט, הרי רכוז כלי הנשק של טנקים ותותחים היה עצום שאולי אף פעם לא ריכזו כמויות ענקיות כאלה על שטח קטן כזה, והפגזים נפלו כמו מטר אלא נפלו מסביב לחיילים ולא פגעו. כמובן שהיו קרבנות ר"ל והי"ד, אבל בכל אופן מצד שני היו יכולים להיפגע הרבה יותר, הרי היתה זו השגחה ממש [...]"

ועצם הדבר שהישוב קיים הרי גם זה נס מן השמים. כי הרי התקיפו באלפי טנקים ובקלות יכלו ח"ו להגיע תוך יום עד תל אביב וחיפה כי לא היה מי שעצר בעדם, אלא ה' שומר ישראל הוא שעצר אותם ולא נתן להם להיכנס לתוך גבולות הארץ ממש. וגם זה היה מן השמים שלא התכוננו למלחמה ולא היינו מוכנים לקרב, והוא דבר לגמרי לא מובן בדרך הטבע אחרי שהיו כל כך הרבה ידיעות על הכנות האויב ונוסף לזה ידעו שהאזרחים הרוסים עזבו את מצרים, איך לא הבינו שלכל הפחות למיחש מיהא בעי, ושום דבר לא נעשה מצדנו עד שבאמת ביומיים הראשונים חשבו יודעי דבר שהכל אבוד ר"ל. אכן ה' רוצה שנדע כי הוא ה', ושנדע בחוש שה' הוא ששומר עלינו ולא כחי ועוצם ידי. והנה כל הקרבנות ר"ל באים לעורר אותנו לתשובה ולהכניע את לבבנו שנפנה אליו יתברך שמו" (מתוך שיחה בחורף תשל"ד, "אור לישרים", מאמרי מוסר והשקפה, עמ' מח'-נג', רכסים, תשנ"ד)

יב. "לראות בחוש את הנס הגדול שעשה ה' עם עמו" - הרב שלמה ילז (תרס"ט-תשד"מ)
אב"ד וראב"ד לוב, ואב"ד אשדוד, שו"ת "אשר לשלמה"

"...מלחמת יום הכיפורים, אשר כל אשר לו ריח של קצת אמונה באלוקים, מקים מלכין ומהעדי מלכין ולא קצרה ידו מהושיע ברב או במעט כי לו הגדולה הכה והגבורה, היה צריך לראות בחוש את הנס הגדול שעשה ה' עם עמו, שלמרות ששתי המדינות הגדולות, מצפון ומדרום פעלו בתיכנון משותף ויחד איתם כל ארצות ערב התנפלו על ישראל בהתקפת-פתע עם מאות אלפי צבאותיהם

ואלפי הטנקים וצידום החדיש חצו את הגבולות ומצאו את ישראל בלתי מוכנה לקרב ואלפים ראשונים נפלו הי"ד בהתקפת-פתע זו, ובמצבם אז שהיה להם עדיפות רבת בחיילים בטנקים ובטילים על ישראל היו יכולים לגלוש במשך כמה שעות עד תל-אביב בדרום ועד חיפה בצפון, והכניסו בהלה רבה, בעצם יום הכיפורים שכל היישוב לרבות החיילים רובם ככולם נמצאו אז בבתי הכנסת ונקראו למילואים אחד אחד מבתי הכנסת, וצריך האדם אשר לו אמונה באלוקים להתבודד עם עצמו ולתאר לעצמו באיזו מהומה ומבוכה היו המצביאים לארגן את הצבא להשיב את המלחמה שעה, ומצב זה גופו נותן עדיפות לאויב בהתקפת הפתע שערך על ישראל - הנה, בכל זאת לאחר הקרבה גדולה של חיילינו ומלחמת דמים קשה במשך ימים ספורים הצליח צה"ל להדוף את האויב ובסוף המלחמה עמדו צבאות צה"ל על אדמת האויב, חצו את התעלה בדרום, כיתרו את האויב כוחותיו של צה"ל היו בטווח ירי על שתי ערי הבירה של האויב: על מצרים בדרום ועל דמשק בצפון, והיום הלא ידוע לכל כי צה"ל עומד הרחק כארבעים ק"מ מדמשק בצפון ועל שיא החרמון שתותחיו יכולים להגיע לכל מקום בסוריה ובלבנון. האין זה נס אלקי? כדברי הכתוב: "כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב" (אשר לשלמה, דרושים, דרוש ט', דברי עידוד לאמונה, דרוש על הגאולה בדרונן, עמ' רא', בני-ברק, תשמ"ה)

יג. "כתרו אותם, ונהפוך הוא.." – הרב לוי סעדיה נחמני (תרפ"ה-תשנ"ה), ראש ישיבת המקובלים 'פניך יעקב' בירושלים

"הפיר עצת אויב" - מזמור ט' [בתהלים] ע"י תחבולות כגון מלחמת יום הכיפורים, כי לולי ה' שהיה 'משגב לדך' - עם ישראל, 'משגב לעתות בצרה' איפה היה מגיע עם ישראל?! והנה 'טבעו גויים בשחת עשו, ברשת זו טמנו נלכדה הגלם' כי כתרו אותם ונהפוך הוא, כי ישלטו היהודים המה בשונאיהם... (וענתה השירה הזאת לפניו לעד, עמ' מג', הוצאת משפחת נחמני, ישראל, תשנ"ה)

יד. "בחסדי השי"ת ניצול בניסי נסים" – הרב מנחם מנדל כשר (תרנ"ה-תשד"מ), מייסד מפעל "תורה שלמה" ומחבר ספר "התקופה הגדולה"

"...על אחת כמה וכמה, מלחמה כזו שעם ישראל בארץ-ישראל כולו היה בסכנה גמורה ורק בחסדי השי"ת ניצול בניסי נסים, חס מלהזכיר שזה הוא מקרה, רק ברור שזה שלב במהלך של ההשגחה העליונה באתחלתא דגאולה, כמו שניבאו הנביאים שאחרי שבני ישראל יצאו מגלותם לארץ ישראל אז תבוא עליהם מלחמת גוג ומגוג..." (מלחמת יום הכיפורים, עמ' ל', ירושלים, תשל"ד)

טו. "חסדי השם כי לא תמנו" - הרב שמחה עלברג (תרע"א-תשנ"ו), יו"ר אגודת הרבנים בארצות הברית ועורך הקובץ התורני "הפרדס"

"...ברור הוא לכל שעל כל צעד ושעל ראינו חסדי ה'. בראשית ימי המלחמה הסכנה היתה איומה מאד, כל קיומה של המדינה היה בסכנה. ומי זה לא ידע שבימים ראשונים אלו המצב היה איום ונורא. כל הדרכים היו פתוחות לערביים. הסורים על נקלה יכלו לחדור לחיפה, וירדן, לו החליטה להניף חרב כי אז, לשעת נעילה, חלילה, היתה יכולה להגיע לכותל המערבי, ומצרים היתה כובשת חזית אחרי חזית. "החשך יכסה ארץ" ועננה כבדה הרת שכלון ואבדן כסתה את שמי א". ומי הוא זה, שהניא עצת כל שונאינו, רק חסדי השם כי לא תמנו.

בתמהון לבב ובמבוכת מנהיגיו הצבאיים שהוכו בסנוורים, שטוחו עיניהם מראות ואזניהם משמע את נהיית הטורפים החורצים את לשוניהם בזעם לכבש את ארצנו ולעשות חס ושלום בנו כלה. בתופעה זו בלבד, אפשר לראות שאיזה כח ממרום פעל כאן. מצד אחד גזר-דין מר מאד, אלפי קורבנות נפלו בקרב, ומצד שני התגלות רחמי ה' וחסדיו. ומבלעדי רחמי השם שפעלו הפעם, לא יהין הלב להגות מה שעלול היה חלילה לקרות... ("הפרדס", חוברת ו, שנה מח' (תשל"ה), עמ' 2, ניו יורק, תשל"ה)

טז. "זה נקרא נצחון גדול" - הרב אברהם חפוטא, ראש כולל "מדרש רמב"ם" בפתח תקווה ומחבר ספרים רבים

"במלחמת יום הכיפורים היו כמעט בשפל המדרגה, היתה סכנה מוחשית לכל ארץ ישראל, לכל המדינה סכנה מוחשית, כי היתה הטעיה גדולה. לא היו בכלל חיילים במקום, האויב היה יכול להתקדם כאוות נפשו, אין מי שיפריע לו, יכול להגיע לתל אביב לטבריה, וכבר הסורים הגיעו לטבריה, כבר כל ישראל היתה כבושה בידם באיזה מובן. פתאום צץ הכוח הזה של ההשגחה העליונה של הקדוש ברוך הוא והכל התהפך ויצאנו, זה נקרא ניצחון גדול. כשאתה נמצא במצב כזה ואתה יודע לצאת ממנו, זה רק סייעתא דשמיא, בלי זה לא היינו יכולים לצאת ממנו. אבל זה הבזקות כאלו מדי פעם בפעם, שמגיח האור העליון ומאיר לעם ישראל ומקים אותו מצרתו משפלותו מהמשבר שלו, מוציא אותו לאורה..." (אשל אברהם, שיר השירים ב', עמ' 120, פ"ת, תשל"ה)

יז. "חובתנו הקדושה: זכירת הפלאות" - הרב מרדכי קוקיס (תרצ"א-תשע"ב), ראש ישיבת "פורת יוסף" ברחובות

"יעודה של המלחמה להכיר בבעל הנס, ולבא לידי מסקנה כי היושב בשמים הוא הנותן לנו את הכוח לעשות מלחמה, והוא החונן דעת כיצד לערוך אותה. מלחמת יום הכיפורים יודעת לספר לנו על ניסים ונפלאות אשר התחוללו בימי הקרב העקובים מדם. דומה, כי המחדל הגדול והקשה ביותר לאחר המלחמה הוא השכחת פלאי הניצחון. חובתנו הקדושה: זכירת הפלאות. יעודו של כל איש וטוב: לספר הניסים ולפרסמם בכל כלי התקשורת העומדים לרשותנו" (גיב המדרשיה, כרך יב', תשל"ו/ז, עמ' 114, ת"א, תשל"ז).

יח. "נהדף האויב והושג אחר ונחל תבוסה מאין כמוה" - הרב משה מלכה (תרע"א-תשנ"ז) רבה של פ"ת וחבר מועצת הרה"ר לישראל, שו"ת "מקוה-המים"

"בעצם היום הזה פרצו חיילי צה"ל מתוך בית הכנסת וזינקו כולם לחזית בכדי להגן על העם והמדינה מפני אויב חזק ומפתיע כשהם מלאים אמונה ובטחון באלהי ישראל שהוא יהיה בעזרתם להדוף את האויב העצום והרב אשר איים לשטוף את כל הארץ ובכח אמונתם ובטחונם בצור ישראל וקדושו הצליחו לעצור את זרם טנקי האויב אשר מלאו את כל השטח פרצו אל שורותיו כבשו את עמדותיו הרסו את ביצוריו והרבו כחול את חלליו ובתוך רגעים ספורים נכשלה התקפתו נשברה רוחו ונסוג

אחורה וכל כך הודות לקדושת יום הכפורים ובית הכנסת אשר ממנה יצאו ואשר הפיחה בקרבם רוח גבורה עילאית להילחם במסירות נפש להגן על קדושת השם העם והמולדת וכך נהדף האויב והושג אחור בחרדה ובוז ונחל תבוסה מאין כמוה" (נטפי המים, ח"ג, עמ' שכט', א' ניסן תשד"מ, ירושלים, תשמ"ט)

יט. "אנחנו חייבים להודות" - הרב יהודה עמיטל (תרפ"ה-תש"ע), ראש ישיבת "הר-עציון", אלון שבות

"מתוך אותה חובה של זעקה שאנחנו מצווים עליה עולה חובה אחרת - חובת ההודיה. זועקים ומתריעים וצמים - אומר הרמב"ם - וכשבאה תשועה וגשמים יורדים אומרים הלל להקב"ה. בעוונותינו הרבים, מכל מקום בעורף, אין הכרת ההודיה מורגשת במלוא חיובה. עלינו לדעת שהיתה כאן תשועה גדולה ביותר, על אף הקרבנות והכאב הגדול. ואנחנו חייבים להודות. אילו ידענו את גודל התשועה היינו חשים את היסוד המשיחי של התשועה הזאת [...] קרה מה שקרה ואנחנו נכנסנו למלחמה זו ללא תחושה של סכנה. הכל היו בטוחים שצה"ל ינצח. אלה אמרו: צה"ל חזק. אלה הוסיפו: בע"ה צה"ל חזק. אבל תחושת סכנה לא היתה, ועל כן אין חשים את גודל התשועה, אלא אותם אנשים שחשו על בשרם את הסכנה הגדולה" (המעלות ממעמקים, עמ' 17, ירושלים, תשל"ד).

כ. "כל אחד חש הישועה, חי אותה, חייב ורוצה לשבח ולהלל" - הרב אהרון ליכטנשטיין (תרצ"ג-תשע"ה), ראש ישיבת הר-עציון, אלון-שבות

"...השנה התברר, בין היתר, שאין פרזים ואין מוקפים, אין מוגנים ואין בטוחים, גם המוקף שבמוקפים חשוף. אין כמובן שום השואה בין המצבים היחסיים בחזית ובעורף, אבל אין אדם נבון ורגיש שלא ראה במו עיניו עד כמה המדינה כולה עומדת, בחסדי שמים, על חוט השערה. וממילא כל אחד גם חש הישועה, חי אותה, חייב ורוצה לשבח ולהלל..." (שיחה ליום העצמאות תשל"ד, 'עלון-שבות' מס' 56, שנה ה', גיליון כד, אייר תשל"ד)

כא. "אסור להכחיש את הנס" - הרב שאר ישוב כהן (תרפ"ה-תשע"ו), רבה של חיפה, וחבר מועצת הרה"ר לישראל, "ש"י כהן"

"ראינו מצבים כאלו בתולדות ארץ ישראל בשנים האחרונות, ברוך ה' התגברנו על כל האויבים, אפילו במצב הקשה שהיינו בו בזמן במלחמת יום הכיפורים, כאשר האויבים תקפו אותנו בהפתעה גמורה, בעזרת ה' התגברנו עליהם. אנו רואים שמן השמים רוצים שעם ישראל יחזור לארץ ישראל. אסור להכחיש את הנס, שהרי הקב"ה עשה עמנו ניסים גלויים כאלה, שאי אפשר להכחיש אותם" (האם פיקוח נפש דוחה מצוות ישוב א"י, מתוך שיעור בנושא במוסדות "אריאל" בירושלים, כ"ג טבת תשנ"ז, טרם נדפס, ארכיון הרב שאר ישוב כהן, מכון 'נזר-דוד' ירושלים)